

Peter Bejder & Kaare Øster

VERDEN handler

- ETISK OG FAIR?

Skolekontakten

ARBEJDSHÆFTE

- ØVELSER OG UNDERSØGELSER

Verden handler – etisk og fair?

© COOP Skolekontakten samt Peter Bejder & Kaare Øster

Layout: Søren Kirkemann

Fotos: Forside: Peter Bejder, iStockPhoto, Stutterstock, Carsten Villadsen & Kaare Øster; 6 og 12: Stillet til rådighed af Fairtrade Mærket; 16: Carsten Villadsen; øvrige fotos: Peter Bejder & Kaare Øster.

Her på www.etisk-handel.dk er der supplerende materiale samt gratis elevaktiviteter og lærervejledning.

Bog og site er udgivet med støtte fra Danidas Oplysningsbevilling. Forfattere og forlag takker varmt for støtten til bog og hjemmeside.

Bogen "Verden handler – etisk og fair?" kan rekvireres hos COOP Skolekontakten

coop Skolekontakten

Coop Skolekontakten
Roskildevej 65
2620 Albertslund
skolekontakten.dk

Indhold

3 Indledning

14 Afrika

18 Asien

25 Oceanien

27 Latinamerika

30 Når du har læst bogen og brugt hjemmesiden

Indledning

Bogen side 4-19

I "*Verden handler – etisk og fair?*" skal du arbejde med verdens fattige lande og samtidig sammenligne det med din egen hverdag. Begreber som produktion, handel og forbrug er vigtige, uanset om man bor i den rige eller fattige del af verden.

Her er der opgaveforslag og ideer til aktiviteter, som du og dine kammerater kan arbejde videre med.

Indholdet i arbejdshæftet passer med de temaer, der beskrives i bogen "*Verden handler – etisk og fair?*" og den tilhørende hjemmeside www.etisk-handel.dk.

Ta' med en tur til de verdensdele, hvor u-landene ligger: Afrika, Asien, Latinamerika og Oceanien. Det hele hænger sammen med din hverdag, for vi lever i en globaliseret verden.

Med udgangspunkt i bogen kommer du omkring en lang række af verdens u-lande og leveforhold for folk i netop disse lande. Du lærer om produktion og handel på globalt plan, og hvordan det påvirker livet i både fattige og rige lande.

Du kan sammenligne med dine egne livsbetingelser for at få en større baggrund for at tænke over, hvordan forhold på globalt plan også påvirker dig selv, dine kammerater og familie. Du er som alle andre i verden en forbruger, der kan være med til at bestemme, hvad du vil være bekendt at forbruge.

Bog og hjemmeside fortæller om produktion og handel og om menneskers tanker om en retfærdig verdensorden. Både ældre og yngre fortæller også, hvordan de prøver at gøre en forskel. Her er ideer, aktiviteter, øvelser og gode links på nettet. Afsnit for afsnit kan du på denne måde arbejde videre med bogens og hjemmesidens indhold.

Du skal ikke gennemarbejde alle øvelser i hæftet. Måske kan I dele dem mellem jer i din klasse eller arbejde i mindre grupper. På hjemmesiden ligger der et arkiv med en lang række fotos og videoklip, som I kan bruge til præsentationer og opgaver.

Måske skal I blot igennem nogle af bogens temaer – eller måske dem alle sammen. Aftal med jeres lærer, hvordan I bedst kan behandle indholdet.

Arbejdshæftet kan printes ud på papir. Eller bedre for at spare resurser: Du kan arbejde med det online, så de aktive links samtidig kan bruges direkte.

God fornøjelse med bog, øvelser og net!

Før du går i gang

Som indledning til arbejdet med "*Verden handler – etisk og fair?*" skal du finde ud af, hvad du allerede ved om rigdom, fattigdom, mode, forbrug, livet i verdens u-lande, din globale hverdag – og nu også om begrebet etisk handel.

Du er en aktiv forbruger – og næsten hver dag køber du et eller andet. Uden at du nok tænker ret meget på, hvordan din vare er produceret. Det er noget af det, du skal arbejde med i dette materiale.

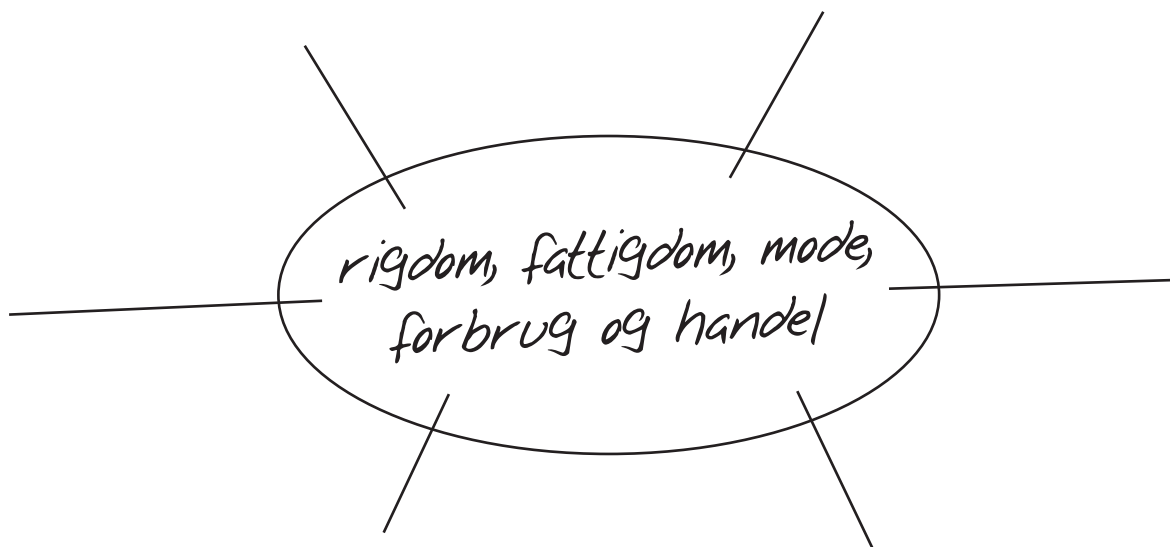
1. Brug et tankekort

I denne opgave kan du og dine kammerater få et hurtigt overblik over materialets indhold. Det gør det lettere for dig at tænke videre i forhold til dit eget forbrug – og alle andres forbrug.

Hvad ligger forud i form af råstoffer, produktion, transport og handel, inden varen lander i din butik? Og hvad kan du og I være med til at gøre for at blive bedre til at handle etisk forsvarligt?

a) Undersøg hurtigt bogens fotos. Læs teksten på bagsiden af bogen.

b) Tegn en cirkel på et hvidt A4-ark eller brug figuren herunder. Det hedder et *tankekort*.

c) I tankekortet skriver du fx *rigdom, fattigdom, mode, forbrug og handel*.

d) Ud fra cirklen stråler der en række streger (tegn evt. selv flere). Skriv ud for stregerne alle de ord, du kommer i tanke om, når du hører begreberne *rigdom, fattigdom, mode, forbrug og handel*.

2. Hvad indeholder bogen?

Undersøg, hvilke stater der omtales i bogen. Skriv landenes navne ind ved hver af disse verdensdele.

Afrika:

Asien:

Oceanien:

Latinamerika:

3. Hvad indeholder hjemmesiden www.etisk-handel.dk ?

Undersøg, hvad der gemmer sig bag de enkelte punkter i forsiden menu.

4. Test dig selv, før du går videre

Hvis du svarer "ja" på mindst et af disse udsagn, kan du roligt arbejde videre for at lære meget mere om etisk handel.

Udsagn	JA	NEJ
Når en virksomhed bliver kritiseret i medierne for dårlige arbejdsvilkår i sin forsyningskæde, tænker jeg: "Dens produkter vil jeg gerne købe."		
Jeg ser aldrig efter, hvor og hvordan fx en mobiltelefon eller et par sko er produceret, inden jeg køber varen.		
Hvis jeg har mistanke om, at fx en T-shirt eller en fodbold er produceret af børn, der arbejder under dårlige forhold, køber jeg alligevel varen.		
For at spare penge køber jeg gerne en fladskærm, der er produceret under usle arbejdsbetingelser og en dårlig løn.		
Jeg tror på, at store virksomheder altid sørger for at få deres varer produceret under gode arbejdsforhold og uden brug af giftige stoffer.		
Jeg køber bananer uden at tænke på, om de er dyrket økologisk eller traditionelt med sprøjtemidler og kunstgødning.		
Jeg synes det er vigtigt, at varer produceres under ordentlige arbejdsforhold. Dog vil jeg ikke bruge ekstra penge på at betale mere for fx økologisk dyrkede afgrøder eller tøj, der er fremstillet på en fair måde.		

Hvis du svarer "nej" på alle udsagn, så kan du dog også få noget ud af at arbejde videre ...

Brug også film og fotos til dine opgaver fra www.etisk-handel.dk.

Om etisk handel

4. Få styr på begrebet – brug et ordkort

Hvad betyder begrebet?

Skriv og tegn om dette begreb eller ord ud fra det, du allerede ved.

Skriv en kort forklaring på ordet.

Skriv en sætning med ordet.

Etisk handel

Vis begrebet med en tegning, et udriv, et videoklip, et foto ...

Prøv det samme med begrebet fair trade.

5. Hvad er etisk handel for dig?

Gå sammen i mindre grupper for at diskutere begrebet etisk handel. Find og diskutér jer frem til tre ting, der kan gøre jeres forbrug og handel bedre og mere etisk. Tænk fx på, om der er forskellige former for etisk handel.

Er drenge og piger enige?

Drøft jeres resultat med resten af klassen. Kan I alle sammen blive enige om tre ting, der gør jeres forbrug mere etisk? Hvorfor/hvorfor ikke?

6. Undersøg forbrug og handel i jeres klasse

Sæt en anonym undersøgelse i gang i jeres klasse. Find ud af, hvor mange i klassen der

- kender til etisk handel
- kender til begrebet fair trade
- kender til mindst et af mærkerne på side 4-5 i bogen
- kender begrebet bæredygtighed
- jævnligt og mindst en gang om måneden køber fair trade-varer
- er ligeglade med, om en vare er fremstillet etisk korrekt
- spørger i butikken, om en vare er produceret etisk korrekt

Jeres lærer skal være med til at gennemføre undersøgelsen.

Beregn, hvordan fordelingen er på drenge og piger?

Diskutér resultaterne i klassen. Kom med forslag til, hvordan I kan formidle til andre uden for skolen nogle måder at blive en mere etisk forbruger.

7. Få styr på begreberne

Læs om begrebet *bæredygtighed* på side 5.

Giv eksempler på, hvad der ligger i disse begreber:

Økonomisk bæredygtighed

Social bæredygtighed

Økologisk bæredygtighed

Økologi

8. Undersøg forbrugsvarer i en butik – hvor kommer de fra?

Planlæg en undersøgelse i en udvalgt butik. Spørg butikschefen, om I kan aftale et tidspunkt, hvor I gennemgår butikkens varer. Forklar tydeligt, hvad jeres mål med undersøgelsen er.

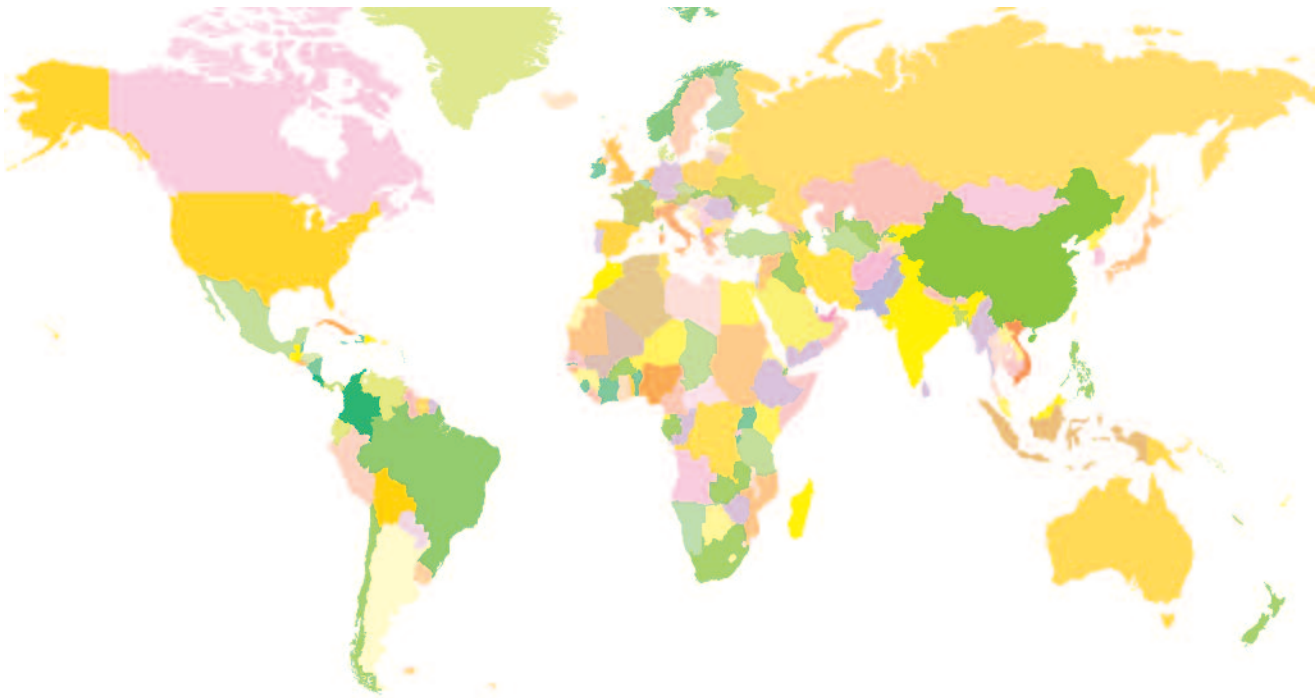
Det kan være modetøj, sko, mobil, computer, bil, cykel, arbejdstøj, julepynt, drikkevarer, kød, grøntsager, frugt og ...

Læs varedeklarationen eller mærket på varen for at finde ud af, hvordan den er produceret og hvor den kommer fra.

a) Indsæt varerne ind i dette skema.

Varens art og mærke	Varens produktionsland

b) Indsæt navn for produktionsland for hver enkelt vare på dette verdenskort.

c) Diskutér, hvad kortet kan være med til at fortælle om danskernes forbrug og globale forhold.

9. Hvor ligger landet?

På side 7 i bogen er der et verdenskort, der viser de lande, der omtales i bogen.

Det er en stor hjælp for det videre arbejde, hvis I på forhånd ved, hvor landene ligger i verden.

Brug et atlas, Google Maps eller andre digitale kort. Øv jer hver især på stednavnene – og afslut derefter med en konkurrence i klassen for at se, hvem der har bedst styr på verdens lande.

10. Globale organisationer

På side 10-11 i bogen kan du læse om sammenslutninger og organisationer som FN, WTO og EU.

Diskutér i klassen, hvordan den slags organisationer kan være med til at påvirke produktion og handel i verden.

11. Hvad gør virksomhederne?

På side 12-13 i bogen kan du læse om kravene til virksomheder, hvis de vil producere og handle mere etisk korrekt. Skriv nogle stikord ved hvert af disse temaer:

Arbejdsrettigheder

Miljø

Menneskerettigheder

Korruption

Diskutér i klassen, hvor nemt eller svært det er for forskellige virksomheder at leve op til disse krav.

12. DanWatch – en vagthund

Læs på side 15 og 63 i bogen om organisationen DanWatch, der undersøger virksomhedernes etiske forhold.

Undersøg selv mere om, hvordan DanWatch er med til at holde øje med virksomhedernes måde at producere og handle på.

Brug organisationens hjemmeside: www.danwatch.dk

13. Et rollespil om forbrug

I dette rollespil skal I diskutere jer frem til en måde at skabe et mere bæredygtigt forbrug.

Baggrund

Politikerne diskuterer, hvad der er vigtigst:

- At virksomhederne producerer varer, der kan sælges, uanset hvordan de fremstilles
- At virksomheder skal producere og sælge varer, der lever op til kravet om bæredygtighed

Penge og økonomisk vækst – eller et bæredygtigt forbrug?

Hvordan skabes der enighed om, hvad der er bedst på både lokalt og globalt plan?

Gør sådan

a) Del jer op i to grupper. Den ene gruppe skal argumentere for ikke-bæredygtige økonomiske værdier – og den anden gruppe skal argumentere for etiske og bæredygtige værdier.

b) Hver gruppe skal finde på tre ting, der efter gruppens mening kan være med til at gøre folk tilfredse.

Brug "Verden handler – etisk og fair?" og andre kilder til at få ideer til gruppens forslag.

c) Hver gruppe præsenterer sine ideer og konkrete handlingsforslag til, hvad der skal arbejdes videre med for at gøre folk tilfredse.

d) De to grupper kritiserer hinandens forslag og ideer.

e) Afslut rollespillet med at diskutere jer frem til et kompromis. Det kunne være tre fælles forslag til, hvordan der tages hensyn til både de økonomiske og økologiske værdier

Brug også film og fotos til dine opgaver fra Verden handler – etisk og fair?

14. Fairtrade Mærket

Hvilke krav stilles der til en vare for at få Fairtrade Mærket?

15. Fairtrade By

Læs om danske byer og kommuner, der forsøger at bruge flere og flere fair trade-varer.

Undersøg selv mere om Fairtrade byer som Aarhus, Haderslev, Odense og København. Skriv ind i skemaet.

Byens navn	Nogle af byens fair trade-aktiviteter

16. Buy Nothing Day

Læs på side 17 i bogen om denne særlige dag, der også afholdes i Danmark. Brug også den danske hjemmeside, der guider dig frem til andre landes Buy Nothing Day.

Hvad gør det svært? Hvad gør det let? Hvordan kan I få andre til også at være med? Og hvordan kan dagen være med til at gøre forbrugere mere bevidste og dermed hvordan den kan være med til at øge etisk handel?

Skriv kort, hvad dagen går ud på.

Diskutér, om I kan overholde betingelserne for denne dag.

Afrika

Bogen side 20-49

1. Hvor er vi henne?

Find ud af, hvilke lande de forskellige fotos er fra.

a) Skriv landenes navne på de tomme linjer:

Fotos på side 21 og side 24-35 er fra _____, side 36-37 er fra _____,

38-39 er fra _____, side 40-41 er fra _____,

42-43 er fra _____, 44-45 er fra _____

og side 46-47 er fra _____.

b) Find landene i atlas eller på www.googlemaps.com.

2. Bedre forhold for afrikanske bønder

"Vi skal have skabt bedre forhold for de små bønder. U-lande kan selvfølgelig ikke konkurrere med rige i-lande, der beskytter deres egne markeder med told, skat og afgifter ...".

Sådan mener Africa Kiiza, der arbejder for organisationen SEATINI (The Southern and Eastern African Trade, information and Negotiations Institute: www.seatiniuganda.org).

Læs selv mere på side 22 i bogen.

Diskutér, hvordan SEATINI kan være med til at forbedre forholdene for den fattige del af befolkningen.

Brug hjemmesiden.

3. COOP Danmark i Afrika

Brian Sønderby Sundstrøm fra COOP Danmark siger bl.a.:

”Handel – ikke støtte – er vejen frem og en forudsætning for udvikling ...”

Læs mere om COOP’s aktiviteter i afrikanske lande og om butikskædens Savannah-varer i bogen side 20.

Undersøg mere om COOP Danmarks CSR-programmer og Savannah-varerne i danske butikker.

Diskutér, om udviklingsbistand ikke længere er vejen frem.

Brug bogen og hjemmesiden.

4. Nyheder fra lande i Afrika

Find friske og aktuelle nyheder via Afronline (på engelsk): www.afronline.org

Brug søgeord som fx: *ethical trade, trade, roses, China, Uganda, ecology, digital ...*

Vælg en nyhed, der drejer sig om handel og produktion.

Beskriv kort, hvad denne nyhed drejer sig om:

5. Undersøg økologi i Uganda

Læs om økologiske produkter på side 32-33 i bogen.

Hvad gør, at Uganda er førende i forhold til økologiske afgrøder?

Brug hjemmesiden fra NOGAMU: www.nogamu.org.ug.

6. Coop Danmark handler med afrikanske lande

I tæt samarbejde med udvalgte leverandører og interesseorganisationer har Coop sat fokus på øget handel med Afrika, som omfatter vareserien Savannah. Se også opgave 5.

Brug hjemmesiden: www.handelmedafrika.dk

Undersøg, hvordan Coop kan være med til at støtte udviklingen i Afrika.

Vælg et tema for jeres undersøgelse.

7. Reklame for varer fra Coop og serien Savannah

”Vild med AFRIKA. I Coop er vi vilde med både roser, Fairtrade og handel. Og vi er især også vilde med alle de lækre ting, Afrika kan tilbyde – Savannah er en serie af fine kvalitetsvarer ...”

Sådan står der i en reklame for Savannah-produkter fra COOP.

Læs og analysér teksten om Savannahs serie af varer fra Afrika syd for Sahara.

Brug også hjemmesiden www.handelmedafrika.dk

Stikord: indhold, forbrugsvarer, fair trade, økologi, troværdighed, verdenshandel, bæredygtighed, samarbejder, ngo'er ...

Diskutér i klassen, hvilken betydning sådan en reklame har for jeres fremtidige forbrugsvalg.

Giv forslag til, hvordan en virksomheds initiativ i forhold til bedre etik kan være med til at øge en bæredygtig udvikling og en fair verdenshandel.

Asien

Bogen side 50-65

1. Hvor er vi henne?

Find ud af, hvilke lande de forskellige fotos er fra.

a) Skriv landenes navne på de tomme linjer:

Fotos på side 52-59 er fra _____, fotos på side 60-61 er fra _____

og side 63 er fra _____.

b) Find landene i atlas eller på www.googlemaps.com.

c) Hvilke klimazoner ligger de fleste asiatiske lande i?

2. Hvor stammer jeres tøj fra?

Undersøg, i hvilke lande jeres eget tøj er produceret. Udfyld skemaet.

Tøjets art	Tøjmærkets navn	Produktionsland	Verdensdel	Cirka pris i danske butikker

Udregn, hvor stor en procentdel af det tøj, I har undersøgt, der stammer fra verdensdelen Asien.

3. Undersøg en tøjbutik

Prøv, om I kan få en aftale om et besøg i en af de tøjbutikker, I kender. Fortæl, at I arbejder med fair trade og gerne vil undersøge, hvordan det står til i netop denne butik.

Forbered et interview med ejeren, bestyreren eller en af de andre medarbejdere.

Stikord: *modetøj, produktionsland, handelsvej, kvalitet, fair trade, etisk handel, priser, arbejdslo-
ninger, avancer, solidaritet, lavtlønslande, Fairtrade Mærket, økologi, global handel, outsourcing ...*

4. Tekstilarbejdere i Cambodja

Læs først bogens side 50-53.

Se derefter dette videoklip om tekstilarbejdere, der holder frokostpause uden for fabrikken:

www.youtube.com/watch?v=LN3yfTE8YZo

Diskutér de kvindelige arbejders forhold – og sammenlign dem med arbejdsbetingelser, levemåde og forbrugsvaner i Danmark.

Skriv nogle af de hovedpunkter, der har med etisk handel at gøre.

5. Bestseller – en dansk virksomhed

Bestseller A/S er en dansk virksomhed, som designer og sælger tøj. Virksomheden omsætter for 18,2 mia. kroner og beskæftiger 13.900 medarbejdere på verdensplan, hvoraf de 3.300 arbejder i Danmark. Læs mere på side 51 i bogen.

Brug hjemmesiden: www.bestseller.com

a) Hvilke brands hører under Bestseller?

b) Undersøg, hvad Bestseller siger om CSR og etisk handel.

6. Elev hos Bestseller

Se denne video "Din genvej til verden – bliv elev hos Bestseller"

www.youtube.com/watch?v=liTRRC4ks2Y

Diskutér indholdet i forhold til etisk handel på globalt plan.

Undersøg, hvor meget man som elev i en modebutik skal vide om tøjets oprindelse i forhold til produktionsforhold, handel, fair trade og bæredygtighed.

Spørg i en af butikkerne om de ansattes vidensniveau i forhold til butikkens varer og fair trade – og om lønforhold i en dansk butik.

7. Fra gadebørn til en uddannelse

Læs om Friends International på side 54-55 i bogen. Denne organisation sætter en række projekter i gang i Cambodia – og i en række andre lande.

Se disse videoklip om unge tidligere gadebørn, der får en uddannelse, så de efterfølgende også kan få et arbejde.

Fra gaden til et håndværk www.youtube.com/watch?v=qOiM-TpEeh4

Gadebørn lærer at sy tøj www.youtube.com/watch?v=aR_J6whMh0E

Gadebørn uddannes til kokke og tjenere www.youtube.com/watch?v=ZZgZ1Kj-TkM

Om Friends International, på engelsk www.kortlink.dk/youtube/dxxv

Diskutér i klassen, hvordan en organisation som Friends International kan være med til at skabe bedre levevilkår for verdens fattige.

8. ADDA – en dansk organisation

Læs på side 56 i bogen om ADDAs aktiviteter i bl.a. Cambodja. Undersøg mere via organisationens hjemmeside: www.adda.dk

Hvordan kan ADDA være med til at skabe mere etisk handel i forhold til verdens fattige? Giv eksempler.

9. Projects Abroad

Undersøg mere om den organisation www.projectsabroad.dk, som Kirstine på side 57 i bogen har rejst ud med. Er det noget for dig?

10. Mascot – en dansk fabrik i Vietnam

Læs om Mascot på side 60-61 i bogen. Brug også fabrikkens hjemmeside: www.mascot.dk/da/Om-Mascot

Se også om forhold på fabrikken i Vietnam:

www.mascot.dk/da/Nyheder/Nyhedsarkiv/2009/Social-Responsibility

Undersøg, hvad Mascot mener om CSR og etisk handel.

11. En løn, man kan leve af?

Læs om Clean Clothes Campaigns afdeling i Danmark på side 53 i bogen.

Få mere at vide arbejdsforholdene for arbejderne i Cambodja.

Brug dette link: www.kortlink.dk/cleanclothes/dxwu

Se Clean Clothes Campaign Danmarks film "En løn man kan leve af" om tekstilarbejdere i Cambodja.

<http://kortlink.dk/dzg9d>

Læs også en række andre fortællinger om livet som tekstilarbejder.

Diskutér kvindernes arbejdsforhold. Kom med forslag til, hvad I selv og andre i Danmark kan være med til at gøre for at skabe mere etisk korrekte forhold for kvinderne.

12. Rollespil om tekstilproduktion i Asien

Diskutér i klassen den måde, mange af vores tøjmærker bliver fremstillet på.

Baggrund

Brug bogens og hjemmesidens informationer om tekstilproduktion og handel. Find selv mere stof om emnet ved at søge på fx "tekstilindustri", de enkelte brands mv.

Gør sådan

- a) Del jer op i tre grupper. Den ene gruppe skal argumentere for landmandens synspunkter, den anden for ejeren af tekstilfabrikken, den tredje for tekstilarbejderen, den fjerde for tøjmærkets ejer – og den femte for forbrugerens synspunkter og argumenter.
- b) Hver gruppe skal finde på tre argumenter i forhold til dens interesser.
 - Stikord til landmanden: ordentlige priser på bomuld, økologisk dyrkning, sprøjtegifte, transport ...
 - Stikord til virksomhedsejeren: stor fortjeneste, lønomkostninger, miljøforhold, etisk handel, ordentlige arbejdsforhold, penge til gode bygninger, konkurrence ...
 - Stikord til tekstilarbejderen: god løn, ordentlig arbejdstid, godt arbejdsmiljø, arbejdsløshed ...
 - Stikord til tøjmærkets ejer: Billig produktion, gode pris i butikken, transport, mode, etisk handel ...

- c) Hver gruppe præsenterer sine ideer og konkrete forslag for alle.
- d) Grupperne kritiserer hinandens forslag, ideer og krav.
- e) Afslut rollespillet med at diskutere jer frem til et kompromis, hvor alle parter får rimelige betingelser og lever op til etisk korrekte forhold.

13. Unge hjælper handicappede i Vietnam

På side 57 i bogen mødte du Kirstine, der var udsendt som frivillig i Cambodja. Hun har også været i Vietnam for at arbejde med handicappede børn. Her er hendes beretning: www.kortlink.dk/drhd

Læs Katrines beretning (på engelsk). Diskutér, hvordan det kan hænge sammen med etisk handel.

14. Tekstiler i Bangladesh

Læs om sammenstyrtningen på en tekstilfabrik i Bangladesh på side 62-63 i bogen.

Læs mere om katastrofen, hvor flere end 1.100 mennesker blev dræbt:
www.da.wikipedia.org/wiki/Bygningskollapset_i_Bangladesh_2013

Se fotos fra katastrofen i Bangladesh: www.kortlink.dk/dxyv

Læs om en anden sammenstyrtning af en fabrik – i Cambodja i 2013:

www.kortlink.dk/politiken/dxyx og
www.kortlink.dk/cleanclothes/dxyy

Diskutér arbejdsforhold og risiko for sammenstyrtninger af fabrikker i lavtlønslande som Bangladesh og Cambodja.

Hvordan kan sådanne katastrofer få den danske forbruger til at tænke sig bedre om, inden han køber tøj eller sko eller andre varer?

Oceanien

Bogen side 66-67

1. Hvor er vi henne?

Find ud af, hvilke lande de forskellige fotos er fra.

a) Skriv landenes navne på de tomme linjer:

Fotos på side 66 er fra _____ og fotos på side 67 er fra _____
og _____.

b) Find landene i atlas eller på www.googlemaps.com.

c) Hvilke klimazoner ligger Oceaniens lande i?

2. Mangrove beskytter – rige lande hjælper

Den rige del af verden er med til at støtte forskellige projekter i Oceanien. Et er dem er plantning af mangrove langs kysterne.

Se foto i bogen side 67. Se dette videoklip med fire unge, der undersøger den globale opvarmnings betydning for deres fremtid: www.youtube.com/watch?v=F-CR3Sw8blo

Diskutér, hvordan den rige del af verden kan have ansvar over for et land som Kiribati. Hvad vil fx være etisk korrekt at gøre for at hjælpe indbyggerne på de lavtliggende ø-samfund?

3. Kiribati – et godt sted at bo?

Læs om Kiribati i bogen på side 66-67. Læs mere og se videoklip via dette link:

www.globallykke.dk/kiribati.htm

Diskutér i klassen, hvordan det vil være at bo i Kiribati.

Bliv enige om en række fordele og ulemper ved at bo i Kiribati.

Giv forslag til fremtidsmuligheder for denne og andre lignende, lavtliggende ø-stater.

4. Land til salg i Fiji

Se salgsannoncen for det stykke jord, som Kiribati overvejer at købe i nabolandet Fiji:

www.fijilandsales.com/pages/natoavatu.htm

Diskutér, hvad der gør netop det stykke jord ideelt til at dyrke grøntsager og andre produkter til indbyggerne i Kiribati.

Se nogle af de andre arealer, der er til salg i Fiji. Diskutér, om det er etisk handel, at et fattigt land som Fiji sælger ud af sin jord.

Latinamerika

Bogen side 68-77

1. Hvor er vi henne?

Find ud af, hvilke lande de forskellige fotos er fra.

a) Skriv landenes navne på de tomme linjer:

Foto på side 68 øverst er fra _____,

og de fleste øvrige fotos på 68-77 er fra _____.

b) Find landene i atlas eller på www.googlemaps.com.

2. Kaffebær i Aarhus

- a)** Læs om Søren Stiller Markussen og hans kaffe på side 68 i bogen og på www.greatcoffee.dk

Diskutér, om kaffebaren Great Coffee er med til at skabe en mere etisk korrekt handel.

- b)** Undersøg andre danske kaffebarer i forhold til deres valg af kaffe og etisk handel.

3. Indigo og etisk handel

Læs om Doña Rhinas hacienda på side 70-71. Se også hjemmesiden: www.elsalvadorazul.com

Diskutér, hvordan farvestoffet indigo bliver fremstillet på en økologisk forsvarlig måde, og hvordan det hænger sammen med etisk handel.

Stikord: kemikalier, nyresygdomme, brands, fair trade, økologi, lønforhold, arbejdstid ...

4. Undersøg dine jeans

- a)** Hvad kan dine jeans have med farven indigo at gøre?

- b)** Undersøg, hvilke andre kemikalier, der kan anvendes ved produktion af dine jeans. Brug fx:

www.taenk.dk/nyheder/skadelig-kemi-i-jeans, www.kortlink.dk/cleanclothes/dxx7 og www.kortlink.dk/aktiveforbrugere/dxx9

5. Kriminelle handler

Læs om unge kriminelle i El Salvador. Diskutér, hvordan de og andre unge kan hjælpes ud af kriminalitet.

Brug også: www.globalplatforms.org og www.globalplatforms.org/denmark

6. Kooperativer i El Salvador

Læs i bogen side 74-75 om kooperativers måde at producere og sælge varer på.

Se også videoklip fra APRAINORES: www.youtube.com/watch?v=Vkw2jynugeQ

Diskutér fordele og ulemper ved kooperativer i forhold til etisk handel.

7. Handel med UDIS

Læs side 76-77 i bogen om en ny måde at handle på i dele af El Salvador.

Se mere om på handel med penge: www.redsuchitoto.com

Diskutér, hvordan dette projekt kan være med til at give bedre forhold for folk i en af El Salvadors fattige regioner.

Når du har læst bogen og brugt hjemmesiden

Som afslutning på "*Verden handler – etisk og fair?*" skal du finde ud af, hvad du og dine kammerater har fået ud af arbejdet med bog og net.

1. Kig på dit tankekort fra side 4 igen.

a) Var det meste af det, du skrev om handel og forbrug på dit tankekort, godt eller dårligt?

Fortæl kort din mening.

b) Hvordan ville du have udfyldt dit tankekort, hvis du på det tidspunkt havde læst bogen og arbejdet med hjemmesiden?

Fortæl kort om det.

2. Skriv tre vigtige ting om begrebet etisk handel, du kan huske fra bogen.

3. Se på bogens forside og læs teksten på bagsiden igen.

Passer fotos og tekst godt til det, du har læst i bogen? Hvorfor? Hvorfor ikke?

4. Findes der fælles forståelse for etisk handel?

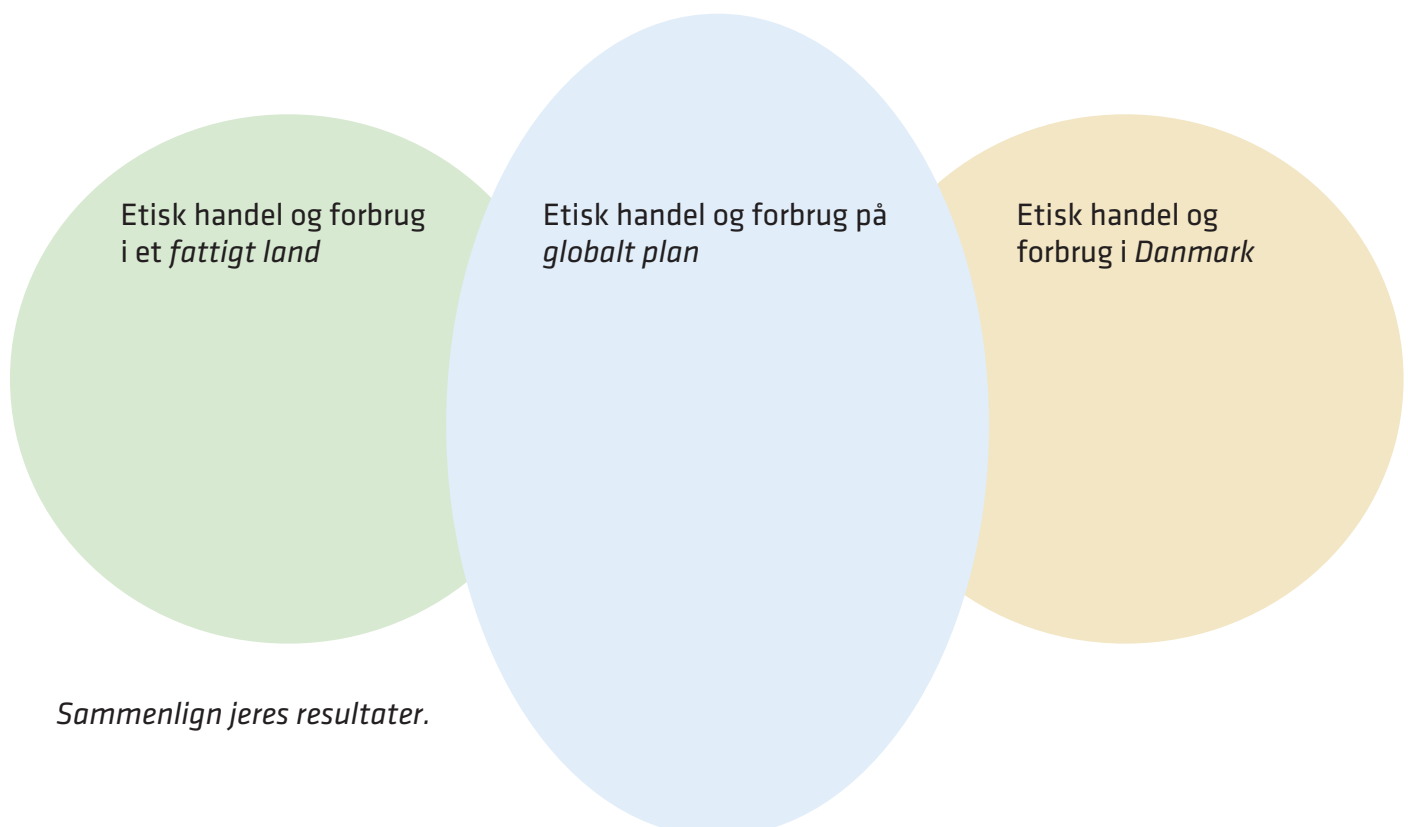
Nu har I arbejdet med fattigdom, rigdom, produktion, handel og forbrug.

Diskutér hvilke ting, der er fælles for fattige og rige lande, når vi snakker om handel og forbrug. Diskutér også forskellene.

Tænk på jer selv og livet i Danmark. Kan vi lære noget af andre lande? Hvad kan vi selv gøre for at blive bedre og mere bæredygtige forbrugere og dermed bedre verdensborgere? Hvad kan samfundet gøre?

Udfyld hver især efter jeres fælles snak i klassen diagrammet med ord og begreber, der efter din mening gør folk til bedre og mere bæredygtige forbrugere i fattige lande og i Danmark – og både i fattige lande og Danmark.

Stikord: mellemhandlere, varedeklaration, fair trade, fagforening, arbejdstid, lønforhold, sociale goder, menneskerettigheder, øget forbrugerbevidsthed, oplysning, uddannelse, handelsaftaler, ingen korruption, børnearbejde, kemikalier, indeklime, verdensmarkedet ...

Sammenlign jeres resultater.

5. Stem på en virksomhed

Steen Hildebrandt er professor i organisation og ledelse ved Aarhus Universitet.

Han fortæller bl.a.:

”Vi stemmer på en virksomhed, hver gang vi køber et produkt. Derfor skal vi vågne op og finde ud af, hvad vi vil bruge vores penge på ... En række danske ledere har behov for at blive mindet om, at ledelse handler om værdier, om ansvar og om at opføre sig ordentligt”.

Steen Hildebrandt siger bl.a. til topledere i Danmark: ”I har et stort ansvar for, hvordan samfundet udvikler sig. I kan ikke bare pege fingre af politikerne. I må selv gøre noget. I må træffe nogle andre beslutninger”.

Diskutér, hvad Steen Hildebrandt mener med disse citater.

Steen Hildebrandt har i 2014 udgivet bogen: ”Vækst og bæredygtighed” (Libris Media).

6. Varer, der virkelig batter

Se Forbrugerrådets liste med Top 5-varer, hvor det virkelig batter at vælge bæredygtigt og fair trade: www.kortlink.dk/taenk/dsre